

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Козак Ю.Г.

“ ” 20 p.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності Міжнародна економіка

за темою:

«Регіональні особливості участі України у світових інтеграційних процесах
(на прикладі єврорегіонів)»

Виконавець

Студентка факультету міжнародної економіки

Сирбул Тетяна Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

К.Е.Н., СТ. ВИКЛАДАЧ

(науковий ступінь, вчене звання)

Кочевой Максим Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2016

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	6
1.1 Сутність та принципи міжнародної регіональної інтеграції.....	6
1.2 Особливості сучасних регіональних процесів: європейський досвід.....	13
1.3 Методика оцінки функціонування та розвитку єврорегіонів України.....	21
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	27
2.1 Оцінка стану участі регіонів України в європейських інтеграційних процесах.....	27
2.2 Аналіз стану транскордонного співробітництва у єврорегіоні Нижній Дунай.....	31
2.3 Аналіз транскордонного співробітництва єврорегіону Дністер.....	55
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	71
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЄВРОРЕГІОНІВ УКРАЇНИ....	74
3.1. Перспективи та рекомендації щодо поглиблення участі регіонів України в європейських інтеграційних процесах.....	74
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	80
ВИСНОВКИ	82
Список використаних джерел.....	85

ВСТУП

Актуальність теми. В останні роки багато уваги на міжнародному рівні приділяється співробітництву між країнами, а саме транскордонній співпраці як одному із засобів розв'язання глобалізаційних проблем на міжрегіональному рівні. Це пояснюється тим, що сьогодні транскордонне співробітництво – процес, який сприяє розвитку добросусідських відносин між країнами в економічній, політичній, соціальній сферах, сприяє охороні навколишнього середовища, науково-технічному прогресу, а тому є першочерговим кроком на інтеграційному шляху нашої держави.

Найпоширенішою формою транскордонного співробітництва є єврорегіони. Єврорегіональна політика є важливою складовою загальнодержавної політики та сприяє інтеграційному процесу. В Україні сьогодні створюються єврорегіони, удосконалюється законодавча база, проводяться конференції, форуми, що мають на меті поглиблення транскордонного співробітництва. Тому актуальною проблемою України є визначення реального змісту та ефективних напрямків впровадження регіональної політики. Україна – це держава, яка межує з багатьма країнами, що дає нашій країні великий потенціал для розвитку транскордонного співробітництва і, зокрема, єврорегіонів. На території України станом на 2016 рік створено 10 єврорегіонів («Карпатський», «Буг», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро», «Слобожанщина», «Ярославна», «Чорне море», «Донбас», «Дністер»), але їх діяльність сьогодні не має значного впливу на соціально-економічний розвиток держави. Ці єврорегіони стикаються із безліччю проблем, що особливо гострі у регіонах, які межують з кордонами молодих незалежних держав на півночі і сході.

Важливою проблемою реалізації проектів єврорегіональної співпраці в Україні є відсутність належного теоретико-методичного обґрунтування, оскільки у вітчизняній науці здійснюються лише перші спроби системних

досліджень транскордонних регіонів та транскордонного співробітництва. Через низку проблем на своєму шляху до транскордонного співробітництва, потенціал України у транскордонній співпраці досі не використовується у повній мірі. Ця проблема потребує більш детального вивчення.

У роботі використано праці західноєвропейських, українських та російських авторів з проблем транскордонного співробітництва, таких як Антонюк Л. Л., Мікула Н., Терещенко Т. В., Шилік Л. В., Корольчук Л. В., періодичні видання, Закон України «Про транскордонне співробітництво», Програма розвитку єврорегіонів, аналітичні доповіді, Інтернет-статті та публікації.

Метою нашої роботи є аналіз сучасного стану єврорегіонального розвитку в Україні та запровадження рекомендацій щодо поглиблення участі регіонів України в європейських інтеграційних процесах.

Досягнення зазначеної мети зумовило визначення та вирішення наступних завдань:

- дослідження сутності та принципів міжнародної регіональної інтеграції;
- вивчення європейського досвіду єврорегіональної співпраці;
- розробка теоретико-методичних засад транскордонного співробітництва;
- аналіз організації та ефективності діяльності єврорегіонів на території України;
- оцінка перспектив розвитку транскордонної співпраці областей України;
- розробка рекомендацій щодо формування регіональної політики розвитку транскордонного співробітництва в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси транскордонного співробітництва між регіонами.

Предметом дослідження є теоретико-методичні положення світових інтеграційних процесів та особливості транскордонного співробітництва України на прикладі єврорегіонів.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дослідження стала теорія постіндустріального суспільства, що інтерпретується через прикладні аспекти теорії регіонального розвитку, конкурентних переваг, міжнародної економіки та міжнародної інтеграції, стратегічного та проектного управління. В основі нашого дослідження лежить системний підхід.

Використано методи порівняльно-статистичного та SWOT-аналізу, графічний, експертних оцінок, логічного узагальнення результатів, тощо.

ВИСНОВКИ

Прикордонне співробітництво набуло найбільшого поширення у вигляді єврорегіонів, які на сьогоднішній час є однією з найпоширеніших форм розвитку транскордонного співробітництва в ЄС. Єврорегіон - це форма транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, які мають спільний кордон.

Україна бере участь у створенні єврорегіонів з 1993 року, упродовж якого було створено єврорегіон «Карпатський». Єврорегіони наша країна розглядає як інструмент розвитку та чинник європейської інтеграції. На території України станом на 2016 рік створено 10 єврорегіонів: «Карпатський», «Буг», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро», «Слобожанщина», «Ярославна», «Чорне море», «Донбас», «Дністер».

Одним з найперспективніших для України є єврорегіон «Нижній Дунай». Створення єврорегіону «Нижній Дунай» зробило тіснішим співробітництво у різних галузях між прикордонними регіонами Республіки Молдова, Румунії та України. Діяльність єврорегіону «Нижній Дунай» більшою мірою зосереджена на освіті, наукових і культурних аспектах співпраці, захисті відповідних національних меншин через кордони, прагнучі до створення нових можливостей для вирішення етнічних проблем в регіоні

Вказуючи на досягнуті результати діяльності єврорегіону, слід наголосити, що у 2002 році єврорегіон був нагороджений спеціальним призом Асоціації - «Вітрила Папенбургу» за «розвиток соціокультурного співробітництва, незважаючи на складну ситуацію у прикордонних районах України, Румунії та Республіки Молдова».

Імпорт Одеської області з Румунії набагато перевищує експорт до Румунії, тобто для Одеської області це означає пасивне сальдо торговельного балансу, у той час як експорт Одеської області до Республіки Молдова перевищує імпорт з Республіки Молдова (активне сальдо торговельного балансу). Частка імпорту послуг також досить незначна.

Для всіх придунайських територій у складі єврорегіону притаманний набір загальних проблем, таких як: недостатній рівень соціально-економічного розвитку Придунайських регіонів у масштабі України, Молдови і Румунії; недосконала структура господарства прикордонних регіонів; слабка інфраструктурно-комунікаційна облаштованість території; низько-технологічний і незбалансований агропромисловий сектор економіки, який є для цих районів провідним; низький рівень міжнародного та міжрегіонального співробітництва регіонів Нижнього Дунаю.

Але незважаючи на проблеми, характерні для Єврорегіону «Нижній Дунай» слід сказати, що Одеський регіон і Україна в цілому вбачають великий стратегічний інтерес у функціонуванні даного єврорегіону.

Наймолодшим єврорегіоном на території України є єврорегіон «Дністер». Основною метою створення та діяльності єврорегіону «Дністер» є впровадження програм комплексного гармонійного розвитку територій, прилеглих до річки Дністер. Єврорегіон «Дністер» активно працює в сфері міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Зокрема, завдяки діяльності єврорегіону підписано і реалізується більше 40 угод між територіальними одиницями Вінницької області, районів Республіки Молдова та Румунії. В рамках угод відбуваються взаємні візити офіційних делегацій, відбувається обмін творчими делегаціями, оздоровлення дітей, спільно напрацьовуються проектні пропозиції для отримання грантових коштів.

Сьогодні Республіка Молдова є одним із основних торговельних партнерів Вінницької області. Експорт товарів і послуг Вінницької області до

Молдови досить стабільний, але імпорт з Республіки Молдова має тенденцію до скорочення після піку у 2012 році.

Пріоритетним завданням для єврорегіону є налагодження економічної співпраці. Насамперед у сільському господарстві та переробній промисловості, оскільки це основні галузі в районах, що входять до складу єврорегіону «Дністер».

Потенціал розвитку транскордонного співробітництва України не вичерпаний і потребує розвитку. На практиці становлення та розвиток єврорегіонів в Україні відбувається із значними ускладненнями, вони стикаються з цілою низкою проблем: неузгодженість законодавчої та нормативно-правової бази, різний рівень економічного розвитку держав-учасниць, слабка методична забезпеченість, низька інвестиційна привабливість спільних проектів, надмірна централізація, значні відмінності в розвитку транспортної, шляхової, комунікаційної та енергетичної інфраструктури, відсутність уніфікованої системи статистичних показників та інформаційних баз, тощо.

Для усунення цих проблем слід вжити певні заходи, спрямовані на підвищення ефективності єврорегіонів: вдосконалення нормативно-правової бази, розвиток фінансової інфраструктури єврорегіонів, створити умови для залучення внутрішніх та іноземних інвесторів до розбудови інфраструктури та послідовної інтеграції в міжнародну транспортну та енергетичну системи, створити уніфіковану системи показників та єдиний інформаційний простір для учасників єврорегіону, здійснювати підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації спеціалістів, які забезпечуватимуть діяльність єврорегіону на достатньо високому професійному рівні, розвиток транспортної системи, відповідно до міжнародних стандартів.

Як зазначають експерти, розвиток транскордонного співробітництва в майбутньому буде розвиватися по висхідній. Поступове нівелювання проблем у сфері транскордонного співробітництва створюватиме сприятливі

умови для активної участі України у євроінтеграційних процесах, оскільки наша країна має серйозний потенціал розвитку транскордонного співробітництва на своїх кордонах.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про транскордонне співробітництво» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 45, ст.499) { Із змінами, внесеними згідно із Законами N 1833-VI (1833-17) від 21.01.2010, ВВР, 2010, N 12, ст.116 N 5463-VI (5463-17) від 16.10.2012, ВВР, 2014, N 4, ст.61 }
2. Державне регулювання діяльності єврорегіонів як учасників міжрегіонального співробітництва [Електронний ресурс] / В. М. Монастирний. // Державне будівництво. - 2011. - № 1. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
3. Реутов В.Є. Транскордонне співробітництво регіонів України: теоретико-практичні аспекти розвитку [Електронний ресурс] / В.Є.Реутов// Ефективна економіка. – 2011. - № 12. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
4. Глосарій термінів Європейського Союзу [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://europa.dovidka.com.ua>
5. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації. — К.: КНЕУ, 2004. — 275 с. <http://uchebnik-online.com/127/1254.html>
6. Україна – Євросоюз у деталях. / Комунікаційна група PRT. – №3 (6) жовтень 2010 р.
7. Павліха Н.В. Транскордонне співробітництво і міжрегіональна інтеграція як чинники сталого просторового розвитку регіону [Електронний ресурс] / Павліха Н.В., Скороход І.С. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nbuv.gov.ua>

8. Шевченко-Марсель В., Русина Н. Вдосконалення інвестиційного забезпечення розвитку прикордонного регіону // Вісник національного університету «Львівська політехніка»: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2007. – № 19. – С. 168-174
9. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом / European Union, 2009 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/regional_policy
- 10.Троян, С. Базові засади транскордонного співробітництва і перспективи функціонування єврорегіонів [Текст] / С. Троян // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Наукові записки Рівненського держ. гум. ун-ту : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Рівненський держ. гум. ун-т. - Рівне, 2008. - Вип. 13. - С. 217-224
- 11.Регіональне управління : підручник / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2014. – 512 с.
- 12.О. А. Харчинська. Теоретико-практичні основи транскордонного співробітництва як елементу європейського регіонального інтеграційного виміру [Електронний ресурс] / О. А. Харчинська // Регіональна політика та транскордонне співробітництво.. – 4. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article>
- 13.Програма розвитку єврорегіонів від 29 квітня 2002 р. № 587 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/587-2002-%D0%BF>
- 14.Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
- 15.Терещенко Т. В. Методичні підходи до оцінки результатів транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України / Т.

- В. Терещенко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2006. - № 6. - С. 406 – 409.
16. Шилік Л. В. Методика оцінки транскордонного співробітництва регіонів на локальному рівні / Л. В. Шилік // Регіональна політика і транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України : Зб. наук. пр. за матеріалами міжнарод. конференції (м.Ужгород, 24-25 травня 2007 р.) / Закарпатський держ. ун-т. Навчально-науковий ін-т філософії та євроінтеграційних досліджень : голова редкол.: Ф.Г. Ващук - Ужгород : Ліра, 2007. – С. 302 – 306.
  17. Корольчук Л. В. Активізація транскордонного співробітництва регіонів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Л. В. Корольчук ; Національна академія наук України, Інститут регіональних досліджень. – Луцьк, 2008. – 203 с.
  18. Департамент «Агентство з питань інвестицій та розвитку» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ecology.odessa.gov.ua/info/about-ved/>
  19. Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи. – Львів: ІРД НАН України, 2003. – 222 с.
  20. Шапка І.В. Єврорегіон «Нижній Дунай» як форма транскордонного співробітництва України // Економічні науки/ 13, Регіональна економіка
  21. Головне управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://od.ukrstat.gov.ua/>
  22. Обрано нового голову Єврорегіону "Нижній Дунай" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.rri.ro/>
  23. Державна прикордонна служба України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dpsu.gov.ua/ua/>
  24. Єврорегіони на території України: стан та проблеми розвитку Долотіна К.В. // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля // №4(193) Ч2. 2013

- 25.Панов А.В. Єврорегіони як інструмент прикордонного (транскордонного) співробітництва / А.В. Панов // Вісник Запорізького національного університету. № 4, 2011
- 26.Іванов Д. В. Проблеми розвитку єврорегіонів в Україні Наукові праці. Державне управління Випуск 196. Том 208 2012 р.
- 27.Комітет з питань євроінтеграції провів комітетські слухання «посилення ролі єврорегіонів у здійсненні транскордонного співробітництва» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://solydarnist.org/?p=20754>
- 28.Єврорегіони як інноваційна форма розвитку транскордонного співробітництва України, Аналітична доповідь, Львів- 2013
- 29.Станіслав Кінка Єврорегіон «Нижній Дунай» та перспективи розвитку для України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://04849.com.ua/news>
- 30.Украина возглавила Еврорегион "Нижний Дунай"[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://rus.newsru.ua/ukraine/21apr2016/nizhniy_dunai.html
31. Придністров'я поставило хрест на єврорегіоні "Дністер" - Новини Росії - IA REGNUM [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://regnum.ru/news>
- 32.Офіційний сайт єврорегіону «Дністер» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: dniester.eu
- 33.Міжнародна зустріч у Ямполі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://vinnichina.info>
- 34.Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.vous.vin.ua/>
- 35.Ф. А. Важинський, А. В. Колодійчук Українсько-Молдовський транскордонний регіон: інституційно-правові засади функціонування та сучасний стан субрегіональної співпраці // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України // Випуск 6 (116)